

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI*

The Power Struggle in the Eastern China Sea: Senkaku/Diaoyu Islands

Ayşegül İNCESU**

Öz

Doğu Çin Denizi'nde yer alan Senkaku/Diaoyu Adaları; balıkçılık, petrol ve doğalgaz kaynakları bakımından önemli ekonomik potansiyele sahiptir. Adaların bu ekonomik potansiyeli Çin, Japonya ve Tayvan arasında egemenlik iddialarına neden olmaktadır. ABD ise Japonya'nın müttefiki olarak anlaşmazlığa dâhil olmaktadır. Sorunun bu çok aktörlü hali bölgede güvenlik boşluğu oluşturarak, bölgenin potansiyelinin keşfedilmesini ve etkin bir şekilde kullanılmasını engellemektedir. Bu bağlamda teorik çerçeve olarak Güç Geçiş Teorisi'nin kullanıldığı çalışmada, Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki güç mücadelesi ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Güç Geçiş Teorisi, Senkaku/Diaoyu Adaları, ABD, Çin, Japonya.

Abstract

The Senkaku/Diaoyu Islands, located in the East China Sea, have significant economic potential in terms of fishing, oil and natural gas resources. This economic potential of the islands causes sovereignty claims between China, Japan and Taiwan. The United States, on the other hand, is involved in the conflict as an ally of Japan. This multi-actor state of the problem creates a security gap in the region, preventing the discovery and effective use of the potential of the region. In this context, the power struggle over Senkaku/Diaoyu Islands will be revealed in the study, in which Power Transition Theory is used as a theoretical framework.

Keywords: Power Transition Theory, Senkaku/Diaoyu Islands, USA, China, Japan.

* Makale Geliş Tarihi: 18.09.2021 Yayına Kabul Tarihi: 05.10.2021

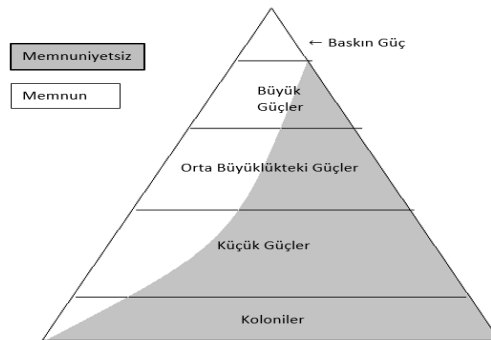
** Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: aysegul.incesu7@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3385-2317.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

GİRİŞ

Uluslararası politikada bir demir yasa bulmak istenildiği zaman, genellikle büyük güçlerin yükselişi ya da düşüşüne odaklanılmaktadır. Bu bağlamda uluslararası sistemdeki güç değişimi ile savaş arasındaki bağlantı Güç Geçişi Teorisi'nin merkezinde yer almaktadır. İlk olarak 1958 yılında A.F. Kenneth Organski tarafından daha sonra 1980 yılında ise Kugler tarafından formüle edilen Güç Geçişi Teorisi; yükselen bir gücün hegemon bir güç ile güç eşitliğine ulaştığı ya da hegemon gücü geçtiği zaman savaş ihtimalinin en yüksek seviyede olduğunu savunmaktadır. Nitekim Güç Geçiş Teorisi'ne göre yükselen bir güç, uluslararası hiyerarşide kendi mevcut statüsünden memnun olmaması durumunda yeni geliştirdiği askeri gücünü kullanarak, uluslararası sistemi kendi lehine değiştirme girişiminde bulunabilir. Bu nedenle Güç Geçiş Teorisi; Güç Dengesi Teorisi'nin güç eşitliğinin uluslararası alanda barışa katkı sağladığı tezine karşı çıkmaktadır.

Güç Geçiş Teorisi, devletlerin güç statüsü ile memnuniyet derecesini dikkat alarak, dünya barışını bozması en muhtemelen ulusların yerlerinin belirlenebileceğini öne sürmektedir. Organski, bu iki derecelendirmeyi dört şekilde sınıflandırmaktadır: güçlü ve memnun, güçlü ve memnuniyetsiz, zayıf ve memnun, zayıf ve memnuniyetsiz. Bu noktada, Organski uluslararası sistemi piramit şeklindeki bir güç hiyerarşisi olarak görselleştirmektedir.



Organski'nin Güç Geçiş Teorisi Piramidi

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Güç Geçiş Teorisi piramidinin en üst katmanı en güçlü devleti, en alt katmandakiler ise en az güçlü olan devletleri temsil etmektedir. Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere, güç açısından aşağı katmanlara doğru hareket ettikçe, her katmandaki devlet sayısı üst katmandaki devletlerin sayısından daha fazladır. Piramitte dikkat çeken başka bir nokta ise güç ve memnuniyetin birbiriyle ilişkili olmasına rağmen, birbirleriyle doğru orantılı olmamasıdır. Organski'ye göre baskın güç, hem gücünü büyük ölçüde tatmin edecek bir dünya düzeni kurmak için kullandığı için hem de statükoyu korumak istediği için daima "memnun" olmuştur.

Büyük güçler ise ya baskın güç tarafında yer alarak statükodan yana olmayı tercih ederler ya da mevcut düzeni kendi lehine kullanmak için meydan okuma girişiminde bulunabilirler. Bu noktada, büyük güçler genellikle mevcut uluslararası düzenden memnun bir tutum sergilerler. Bununla birlikte güç eşitliği, büyük güçler arasındaki savaş için gerekli koşulu sağlarken; savaşma istekleri, onların etkilerinden memnuniyetlerine bağlıdır. Nitekim memnuniyetsiz olan bir büyük güç, baskın güce meydan okuma potansiyeline sahip olduğu için bu durumda savaş olasılığı en yüksek seviyede olacaktır. Piramidin katmanları aşağı doğru hareket ettikçe, memnuniyetsizlik seviyesi de artmaktadır.¹ Güç Geçiş Teorisi'ne göre yükselen gücün güç seviyesi piramidin en üst katmanında bulunan baskın devletin gücünün %80'ine ulaştığı zaman güç geçiş süreci başlamaktadır. Yükselen gücün güç seviyesi, baskın devletin gücünün %120'sini aştığında ise güç geçiş süreci tamamlanmış olmaktadır.²

Çizilen bu teorik çerçevede, Doğu Çin Denizi'nde bulunan Senkaku/Diaoyu Adaları³ üzerindeki anlaşmazlığın tarafları bölgesel güçler olarak

1 Alfred F.K. Organski, *World Politics*, The University of Michigan, New York 1968, s. 369.

2 Zhou Jianren "Power Transition and Paradigm Shift in Diplomacy: Why China and the US March towards Strategic Competition?", *The Chinese Journal of International Politics*, 2019, s. 19.

3 Toprak ihtilaflarında genellikle ülkeler hak iddia ettiği toprakları kendi tarihine, diline ve kültürüne uygun olarak adlandırmaktadır. Bu çalışmanın konusu olan adaların isimleri de Japonya ve Çin tarafından farklı şekilde ifade edilmiştir. Bu çalışmada herhangi bir yargı barındırmaması için adaların her iki adının da kullanılması tercih edilmiştir.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

Çin ve Japonya olmasının yanı sıra bölge dışı bir güç olarak da ABD dâhil olmaktadır. Güç Geçiş Teorisi kapsamında ele alındığı zaman Çin'in yükselen bir güç olarak ekonomik ve askeri kapasitesinin artması, Japonya ve Çin arasında potansiyel bir çatışmanın ortaya çıkmasına neden olurken, günümüzde piramidin en üst katmanında baskın güç olarak ABD'nin yer alması ve Çin'in ABD'ye meydan okuyabilecek potansiyele sahip olması ise ABD ve Çin arasında olası bir çatışma riski taşımaktadır.

Bu bağlamda güç eşitliğinin güçler arasında savaş çıkma olasılığını artırdığını iddia eden Güç Geçiş Teorisi, Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki anlaşmazlığı analiz etmek için değerli bir teori sunmaktadır. Nitekim Çin'in adalar üzerindeki egemenlik iddialarını güçlendirme isteği onu "zorlayıcı" ve "saldırgan" bir tutum sergilemeye itmektedir. Bu durum piramitte büyük güçler katmanında olan Japonya ile Çin'i bölgede sürekli olarak karşı karşıya getirmektedir. Buna karşılık baskın güç katmanındaki ABD ise Japonya ile imzalamış olduğu Güvenlik Anlaşması'na dayanarak anlaşmazlığa bölge dışı bir aktör olarak müdahale etmektedir.

Buradan hareketle temelde 5 ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde; Senkaku/Diaoyu Adaları'nın bulunduğu Doğu Çin Denizi ve stratejik önemine değinilecek, ikinci bölümde; anlaşmazlığa konu olan Senkaku/Diaoyu Adaları'nın coğrafi konumu ile stratejik konumu ve anlaşmazlığın tarihsel arka planı ele alınacaktır. Üçüncü bölümde; adaların taraflarının egemenlik iddiaları incelenecek, dördüncü bölümde; bölge dışı bir aktör olmasına rağmen anlaşmazlıkta aktif rol üstlenen ABD'nin rolüne değinilecektir. Son olarak ise BM hukuk Sözleşmesi'ne göre adaların statüsü irdelenecektir.

DOĞU ÇİN DENİZİ VE STRATEJİK ÖNEMİ

Çince’de Doğu Denizi (Tung Hai/Dong Hai) olarak adlandırılan Doğu Çin Denizi, Çin anakarası ile Tayvan arasındaki sığ Tayvan boğazıyla bağlı olduğu Güney Çin Denizi’nden kuzeydoğuya doğru uzanan ve Doğu Asya anakarasını çevreleyen Pasifik Okyanus’un bir koludur. Büyük ölçüde sığ olan ve yaklaşık 290.000 mil karelik bir alana sahip Doğu Çin Denizi, deniz yaşamı verimliliği bakımından yüksek potansiyele sahip alanlardan birisidir. Nitekim bölgede Çin, Japonya, Kuzey ve Güney Kore burada aktif olarak balıkçılıkla ilgilenmektedirler.⁴

Ayrıca Doğu Çin Denizi, büyük pazarların yakınında bulunması ve henüz keşfedilmemiş kaynak alanı olmasından dolayı da yüksek potansiyele sahiptir. Bu bağlamda, Doğu Çin Denizi’nde 100 milyar varil petrol eşdeğeri bulunduğu tahmin edilmektedir. Ancak Doğu Çin Denizi’nin bu stratejik önemi bölgede devletlerin hak iddia etmeleri üzerine ihtilafların yaşanmasına neden olmaktadır.⁵ Nitekim Rusya’nın Kamchatka Yarımadası’nın güney ucundan Japonya’nın Hokkaido Adası’nın kuzeydoğu kıyılarına kadar 1200 km² boyunca uzanan ve 56 adadan oluşan Rusya kontrolündeki Kuril Adaları üzerindeki egemenlik iddiaları Rusya ile Japonya arasında bir ihtilafa neden olurken;⁶ Japon ana adaları ve Kore anakarasına eşit uzaklıkta olan Güney Kore kontrolündeki Dokdo/Takeshima adacıkları ise Japonya ile Güney Kore arasında anlaşmazlığa sebep olmuştur.⁷ Bu çalışmanın temel konusu olan Senkaku/ Diaoyu Adaları üzerinde ise Asya’nın en büyük iki enerji tüketicisi olan ve artan iç talebi karşılamak için Doğu Çin Denizi’ne ait doğalgazla ilgilenen

4 Eugene C. Lafond, “East China Sea”, *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/place/East-China-Sea>, (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

5 Mark J. Valencia, “The East China Sea Dispute: Context, Claims, Issues, and Possible Solutions”, *Asian Perspective*, 31(1), 2007, s. 128.

6 Vlad M. Kaczynski, “The Kuril Islands Dispute Between Russia and Japan: Perspectives of Three Ocean Powers”, *Warsaw School of Economics*, 87, 2007, s. 79.

7 Krista E. Wiegand, “The South Korean-Japanese Security Relationship and the Dokdo/Takeshima Islets Dispute”, *The Pasific Review*, 28(3), 2015, s. 350.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

Çin ve Japonya hak iddia etmektedir. Çözülemeyen bu anlaşmazlıklar; bol miktardaki hidrokarbon kaynaklarına, özellikle de doğalgaza sahip olduğu tahmin edilen Doğu Çin Denizi'nin, yüksek potansiyelinin ortaya çıkarılmasını ve geliştirilmesini engellemektedir.⁸

SENKAKU/ DİAOYU ADALARI VE STRATEJİK ÖNEMİ

Doğu Çin Denizi'nde yer alan ve yaklaşık olarak 6.3 km² yer kaplayan Japonya'nın Senkaku, Çin'in Diaoyu olarak adlandırdığı Senkaku/Diaoyu Adaları; yaşama elverişli olmayan 5 volkanik ada ve 3 çorak kayadan oluşmaktadır.⁹ Senkaku/Diaoyu Adaları Asya-Pasifik'in en önemli deniz iletişim hatlarının bazıları boyunca stratejik olarak konumlanmıştır. Adaları çevreleyen sular ise Çin, Tayvan ve Japonya'ya zengin balıkçılık alanları sunmaktadır.¹⁰ Buna ek olarak adalar, Asya Pasifik bölgesinde askeri üstünlük için ABD, Çin ve Japonya arasında güç rekabetinin ortasında yer aldığı için stratejik olarak önemli bir konumda yer almaktadır.¹¹

Senkaku/Diaoyu Adaları hem kapladığı sınırlı alandan hem de insan yaşamına elverişli olmadığından dolayı adaların geçmişte potansiyel ekonomik alanı fazla dikkat çekmemiştir. Bu koşullar, uluslararası toplumun adaların statüsüne çok az ilgi göstermesine ve uluslararası belgede neredeyse özel hiçbir özel referans bulunmamasına yol açmıştır.¹² Ancak Mayıs 1969'da BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından kurulan Asya ve Uzakdoğu Ekonomik Komisyonu tarafından bir rapor (Emery

8 EIA, <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=8270>, (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

9 Han-yi Shaw, "The Diaoyuta/Senkaku Islands Dispute: Its History and an Analysis of the Ownership Claims of the P.R.C., R.O.C., And Japan", *Occasional Papers- Reprints Series in Contemporary Asian Studies*, 3, 1999, s. 10.

10 Raul Pedrozo, "International Law and Japan's Territorial Disputes", *The Sasakawa Peace Foundation*, <https://www.spf.org/islandstudies/research/a00018r.html>, 2018, (Erişim Tarihi: 28.04.2021).

11 Pınar Akarçay-Gökhan Ak, "China-Japan Dispute Over The Sovereignty of Senkaku/Diaoyu Islands", *VI. Uluslararası Çin'de Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı*, 2018, s. 35.

12 Roberto Bendini, *The Struggle for Control of the East China Sea*, Directorate-General For External Policies: Policy Department, 2014, s. 5.

Report) yayınlanarak, Doğu Çin Denizi'nin deniz tabanının dünyanın en verimli rezervlerinden biri olabileceği ifade edilmesi,¹³ özellikle de bölgenin Senkaku/Diaoyu çevresindeki kıta sahanlığında potansiyel petrol ve doğalgaz kaynaklarının varlığına işaret edilmesi adalara ilgiyi oldukça artırmıştır.¹⁴ Dolayısıyla bulunduğu coğrafi konumu ve keşfedilmemiş bu kaynak zenginliği Senkaku/Diaoyu adalarında Japonya, Çin ve Tayvan arasında egemenlik hakları bakımından ihtilafların yaşanmasını da beraberinde getirmiştir. ABD'nin ise anlaşmazlıkta aktif rol alması anlaşmazlığı farklı bir boyuta taşımıştır.

SENKAKU/ DIAOYU ADALARI ANLAŞMAZLIĞININ TARİHSEL ARKA PLANI

Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki anlaşmazlık Japonya'nın adaları ilhak ettiği 1895 yılına kadar dayanmaktadır. Ancak ABD, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, savaş öncesi Japonya'nın kontrolü altında olan Senkaku/Diaoyu Adaları'nı da içerisine alan Nansei Adaları'nı işgal ederek, ABD adaların kontrolünü ele geçirmiştir. Adaların ABD tarafından fiili idaresi 1951 yılında Japonya ile imzalanan San Francisco Barış Antlaşması'nın 3. Maddesine göre başlamıştır.¹⁵ Bu süreçte ABD, adaların kontrolünü ve yönetimini doğası gereği geçici olarak nitelendirerek, söylemlerinde adaların egemenlik hakkını yeniden Japonya'ya devretme eğiliminde olduğunu göstermiştir.¹⁶

Adalar üzerinde egemenlik hak iddiaları 1960 yıllarına kadar herhangi bir ülke tarafından çok fazla gündeme gelmemiştir. Fakat Asya ve Uzakdoğu Ekonomik Komisyonu tarafından 1969 yılında yayınlanan raporda, Senkaku-Diaoyu Adaları'nı çevreleyen deniz tabanında Basra

13 James Manicom, *Bridging Troubled Waters: China, Japan and Maritime Order in the East China Sea*, Georgetown University Press, Washington DC 2018, s. 43.

14 Toshio Okuhara, "Territorial Sovereignty over the Senkaku Islands", *JII*, 2015, s. 1.

15 Shaw, *a.g.m.*, s. 12.

16 Paul J. Smith, "The Senkaku/Diaoyu Island Controversy: A Crisis Postponed", *Naval War College Review*, 66(2), 2013, s. 29.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

Körfezi'ndeki kadar büyük hidrokarbon yatakları bulunma ihtimalini ifade edilmesiyle birlikte adalara olan ilgi artmış ve Tayvan ve Çin 1971 yılında adalar üzerinde egemenlik hakkı talep etmiştir.

Söz konusu talep, 1951'de ABD'nin adalar üzerinde kontrolü ele geçirdiğinden beri Çin'in adalar üzerindeki ilk resmi iddiasını yansıtmaktadır.¹⁷ Bunun üzerine Japonya ve ABD arasında gerçekleşen müzakereler sonunda bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride 1972 yılında ABD'nin Okinawa ve Senkaku/Diaoyu Adalarını içerisine alan "Güney-Batı Adalarını" Japonya'ya iade edeceğine dair anlaşmaya varıldığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda iki ülke arasında 1971 yılında imzalanan Okinawa Geri Dönüş Anlaşması ile adaların egemenlik hakkı Japonya'ya devredilmiştir. Fakat ABD, Çin ile ilişkilerini geliştirmek istediği için adalar konusunda tarafsız olduğunu beyan etmektedir. Buna rağmen adaların Japonya'ya iade edilmesi Senkaku/Diaoyu üzerindeki anlaşmazlığı taraflar arasında ilk kez gerçek bir krize dönüştürmüştür.¹⁸ Nitekim adaların Japonya'ya devredilmesi Çin'de protestoları daha fazla ateşlemiştir. ABD'de yaşayan Çinli öğrenciler BM Genel Merkezi ile Japonya Başkonsolosluğu'nun önünde protesto düzenlerken, Mart 1971'de 500'den fazla Çinli bilim insanı; Tayvan Başkanı Chiang Kai-sek'de "yeni Japon saldırganlığına" karşı acil karşı tutum göstermesini için bir telgraf çekmiştir. Ayrıca Hong Kong ve Tayvan'da da benzer protestolar başlamıştır.¹⁹ Adaların 1972'de Japonya'ya devredilmesi üzerine Japonya ise Çinli balıkçıları bu bölgeden çıkartmak için Deniz Güvenlik Kuvvetleri'ni devamlı olarak bölgeye göndermiştir.²⁰ Ancak 1972 yılında Japonya ve Çin yasal ve yazılı olmasa da anlaşmazlığı "rafa kaldırma" anlayışı ile ilişkilerini normalleştirmiş ve

17 Jade R. Harry, "A Solution Acceptable to All-A Legal Analysis of the Senkaku-Diaoyu Island Dispute", *Cornell International Law Journal*, 46(3), 2013, s. 660.

18 Zhongqi Pan, "Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: The Pending Controversy from the Chinese Perspective", *Journal of Chinese Political Science*, 12(1), 2007, s. 73.

19 William Choong, "The Senkaku/Diaoyu Dispute", *Adelphi Series*, 54(445), 2014, s. 65.

20 Pan, a.g.m., s. 74.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

1978 yılında “Barış ve Dostluk Anlaşması” imzalamıştır. “Rafa kaldırma” anlayışı ile ikili ilişkilerin normalleşmesine rağmen Japonya daha sonra açıkça böyle bir anlayışı reddetmiştir.²¹

1970’lerden 1990’lara kadar olan süreçte Japonya ile Çin arasındaki Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki anlaşmazlığını kontrol altında tutan “rafa kaldırma” anlayışı olmuştur. Ancak 29 Eylül 1990 tarihinde Japon medyasında, Japonya Deniz Güvenliği Ajansı’nın 1988 senesinde sağcı bir grup tarafından inşa edilen deniz fenerini “resmi bir navigasyon işareti” olarak tanımaya hazırlandığına dair haberin yayılması, iki ülke arasındaki ilişkinin tekrar gerginleşmesine neden olmuştur. Çin Dışişleri Bakanlığı böyle bir tanımın Çin egemenliğinin ihlali anlamına geleceğini belirterek tepki gösterirken, Japonya ise adalar üzerindeki hâkimiyetini tekrar teyit ederek cevap vermiştir.²² 21 Ekim 1990 tarihinde bir grup Tayvanlı eylemci de Japon deniz feneri olayına karşın, Tayvan egemenliğinin bir sembolü olarak Olimpiyat meşalesi yerleştirmek amacıyla adalara inme girişiminde bulunmuştur. Japonya Deniz Güvenliği Ajansı’nın tekneleri adadan uzak tutmaya çalışması, Tayvan ve Hong Kong’daki Japon karşıtı protestoları daha fazla alevlendirmiştir.

Bu bağlamda grupların egemenlik meselesine verdiği tepkiler, adalar üzerindeki anlaşmazlığı siyasi liderlerin kontrolünün ötesine taşımada kilit rol oynamıştır. Japonya ve Çin’in Doğu Çin Denizi’ndeki çıkarlarını gözeterek, krizin daha fazla tırmanmasını istemediklerini açıklamaları ardından Nisan 1991’de Japon hükümetinin deniz fenerini resmi olarak kabul edilmesini onaylamaması üzerine kriz sona ermiştir.²³

21 Reinhard Drifte, “The Senkaku/Diaoyu Islands Territorial Dispute Between Japan And China: Between The Materialization of the ‘China Threat’ and Japan ‘Reversing The Outcome Of World War II?’”, *UNISCI Discussion Papers*, 32, 2013, s. 19.

22 Jean-Marc F. Blanchard, *The U.S. Role in the Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu (Senkaku) Islands, 1945-1971*, Cambridge University Press, 161, 2000, s. 99.

23 Min G. Koo, “The Senkaku/Diaoyu Dispute And Sino-Japanese Political Economic Relations: Cold Politics and Hot Economics”, *The Pacific Review*, 22(2), 2009, s. 219.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DIAOYU ADALARI

16 Temmuz 1996'da ikinci deniz feneri olayının patlak vermesi ile Japonya ve Çin yeni bir krizin eşiğine gelmiştir. Japon sağ kanat grubu Nihon Seinensha, adalardan birine 5 metrelik, güneş enerjisi ile çalışan bir alüminyum deniz feneri inşa ederek, bu deniz fenerinin "resmi Japon navigasyonu" olarak onaylamasını istemiştir. Deniz feneri tayfun nedeniyle hasar görmesine rağmen, grup kısa sürede onarması üzerine Eylül ayında tekrar gündeme gelerek gerilim devam etmiştir.²⁴ Bu eylemlere yanıt olarak Çin; öncelikle Japonya'nın önlem almaması durumunda ilişkilerin kötüleşeceğini bildirmiş ardından Çin topraklarının kuzeydoğu kıyılarında 13-14 Eylül'de askeri, hava ve deniz kuvvetlerini kapsayan geniş ölçülü tatbikatlar gerçekleştirmiştir. Tatbikatlar, Liaoning eyaletinin kuzeydoğu kıyısında konumlanmış kimliği belirsiz adalara, Japonya'ya açık bir uyarı vermek amacıyla sahte abluka ve çıkarmalar şeklinde yapılmıştır.²⁵

Ayrıca Çin ve Tayvan'da eylemciler geniş ölçüde Japon karşıtı protestolar gerçekleştirilmiş ve adacıklara bayrak dikme girişimlerinde bulunmuşlardır. 22 Eylül'de Tayvanlı ve Çinli eylemciler muhabirlerle birlikte adalara gitmek için bir gemiye binmiş, ancak Japon Sahil Güvenlik görevlileri tarafından adalara inmeleri engellenmiştir. Gemiden inip yüzerek adalara varmak isteyen Çinli bir eylemci ise boğularak hayatını kaybetmiştir.²⁶ Bu anlaşmazlık boyunca taraflar arasındaki ilk kayıp olmuştur. 7 Ekim'de ise Çinli protestocuların, Diaoyuati/Uoturi Adası'na çıkması üzerine Çin bayrağı dikme girişimi başarılı olmuştur. Ancak bu bayraklar daha sonra Okinawa yetkilileri tarafından indirilmiştir. Deniz feneri olayının patlak vermesinden sonra Çin ve Japonya adalar üzerindeki egemenlik iddialarını göstermek için, sürekli olarak adalara ziyaretler gerçekleştirmişlerdir.²⁷

24 Shaw, a.g.m., s. 19.

25 Krista E. Wiegand, "China's Strategy in the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Issue Linkage and Coercive Diplomacy", *Asian Security*, 5(2), 2009, s. 183.

26 James Reilly, "A Wave To Worry About? Public Opinion, Foreign Policy and China's Anti-Japan Protests", *Journal of Contemporary China*, 23(86), 2013, s. 204.

27 Shaw, a.g.m., s. 19.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

1996 yılından itibaren bu anlaşmazlıklar ara ara patlak vermeye devam etmiştir. Nitekim 1997 yılında bir Japon yasa koyucunun adalardan birine çıkması üzerine, Çin bu eylemi “yasadışı çıkarma” ve “Çin’in toprak egemenliğinin ciddi ihlali” olarak kınadığını bildirirken; Japonya ise hükümetin bu tür eylemleri desteklemediğini açıklayarak “temel pozisyonunu” bir kez daha korumuştur.

1998 senesinde ise Çinli eylemcilerin bulunduğu geminin Japon Sahil Güvenlik görevlileri ile çarpışması üzerine eylemciler, Senkaku/Diaoyu adasına inmiş ve Diaoyu’u savunan “Baodiao Hao” gemisi ise batmıştır. Bu bağlamda 1999 yılından itibaren, Çin hükümeti bilimsel araştırma gemileri ile deniz gemilerini adalara göndererek, adalardaki fiziksel varlığını göstermeyi amaçlamıştır.²⁸ Aslında hem Çin hem Japonya kriz anlarında, krizin çatışmaya dönmesinden ziyade siyasi faaliyetlerin diğer tarafın düşmanlığını ateşlemesini engelleyerek, krizin yatışmasını istemiştir. Bu bağlamda Eylül 1997’de Japonya Başkanı Hashimoto’nun Pekin’i ziyaret etmesi, Kasım 1997’de ise Çin Başbakanı Li Peng’in Japonya’yı ziyaret etmesi iki ülkenin de karşılıklı olarak ilişkileri iyileştirmek istediğini göstermiştir. Ayrıca 11 Kasım 1997’de yeni balıkçılık anlaşması ile tartışmalı adaların yakınındaki alanların her iki devlet tarafından da koordineli bir şekilde yürütülmesine karar verilmesi; dostane ilişkilerin kurulmak istenildiğini ve anlaşmazlığın tekrar rafa kaldırıldığını göstermiştir.²⁹

Senkaku/Diaoyu Adalarının istikrarı 2000’li yılların başında ise bozulmaya başlamıştır. Nitekim Çin’in Senkaku/Diaoyu Adaları üzerinde toprak iddialarını savunmayı amaçlayan “Baodiaou” (Diaoyu Adalarını Korumaya) kampanyası kapsamında Haziran 2003’den Ağustos 2004’e kadar, Çinli eylemciler 4 kez adalara çıkma girişiminde bulunmuştur. Bu girişimlerden

²⁸ Pan, a.g.m., s. 75.

²⁹ Koo, a.g.m., s. 224.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

ilk üç eylem başarısız olmuştur. Ancak 24 Mart 2004'te gerçekleşen dördüncü girişimlerinde "baodiaou" eylemciler adaya çıkmayı başarmıştır. Japon Sahil Güvenliği göçmenlik yasalarını ihlal ettiklerini gerekçe göstererek, adaya giren eylemcileri tutuklaması üzerine ise gerginlik tekrar alevlenmiştir. Nitekim Japonya basınında, Dışişleri Bakanlığında yerel departmanlara "yasalara uygun olarak cevap vermelerini" ve "Çin için dikkate alınmayan eylemlerden kaçınmaları" talimatı verdiği yer almıştır.³⁰ Çin Dışişleri Bakanlığı ise tutuklanmaları yasa dışı olarak nitelendirerek, "Japon tarafının kişisel güvenliklerini korumasını" ve eylemcileri "koşulsuz şartsız serbest bırakılmalarını" talep ettiğini bildirmiştir.

Ayrıca Çin, Pekin'deki Japon Büyükelçiliği önünde Japon bayraklarının yakılmasına izin vererek de tepkisini göstermiş ve bu durumu "aşırılıkçı" ancak eylemcilerin "anayasal haklarını haklı olarak kullanması" olarak açıklamıştır.³¹ Bu tepkiler üzerine, eylemciler 48 saat içerisinde serbest bırakılarak sınır dışı edilmiştir. Aslında Çinli eylemcilerin adalara inme girişimlerinden ilk üçünü Çin hükümetinin Japonya'ya haber verdiğine, bu nedenle başarısız olduğuna dair iddialarda bulunulmuştur. Bu bağlamda Çin hükümetinin tutumunun net olmadığına dair görüşler olmasına rağmen, eylemci grubun adayı kiralama başvurusunun Çin hükümeti tarafından reddedilmesi, Çin'in gerçekleştirilen bu girişimleri aktif olarak desteklemediğini ortaya koymuştur. 2004 yılındaki bu krizde ilişkileri kötüleştirmek yerine yatıştırılarak çözüme kavuşturulmuştur. Nitekim iptal edilen deniz müzakereleri birkaç gün sonra tekrar planlanmış ve iki ülkenin dışişleri bakanları bir araya gelmiştir.³² Bu bağlamda krizin Çin ve Japonya arasındaki diplomatik ilişkiye yansımaları ciddi bir boyuta ulaşmamıştır.

30 James Reilly, "The Rebirth of Minjian Waijiao: China's Popular Diplomacy toward Japan", *Japan Policy Research Institute*, 115, <https://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp115.html#t7274>, 2019, (Erişim Tarihi: 28.04.2021).

31 Reilly, *a.g.m.*, s. 205.

32 Sanaa Y. Hafeez, "The Senkaku/Diaoyu Islands Crises of 2004, 2010, and 2012: A Study of Japanese-Chinese Crisis Management", *Asia-Pacific Review*, 22(1), 2015, s. 75-76.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

2004 yılındaki krizin aşılmasından sonra, Ekim 2005’de Japonya Başbakanının tartışmalı Yasukuni Mabedi’ne yaptığı ziyaret Çin tarafında gerginlik yaratmıştır. Bunun üzerine Çin, 19 Ekim’de planlanan müzakereleri iptal ettiğini bildirmiştir. Nitekim Yasukuni Mabedi, Japonya için bağımsızlıklarını simgeleyen ulusal bir semboldür. Bu bağlamda zaman zaman Japon politikacılar tarafından buranın ziyaret edilmesi, Çin tarafında Japonya’nın geçmişteki Çin işgallerinden pişmanlık duymadığı algısı oluşturduğu için iki ülke arasındaki anlaşmazlığı tetiklemektedir.³³

Kasım 2005’te ise eski bir Çin denizaltısının Japon sularına girmesi üzerine Japonya’nın bu durumu protesto etmesi yeni bir gerginliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak Çin bu durumun tamamen teknik sorunlardan kaynaklandığını belirtmiş ve provokasyon amacı taşımadığını ifade etmiştir. Nitekim bir hafta sonra gerçekleştirilen Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) Zirve toplantısı sırasında da iki hükümet bir araya gelmiş ve Çin hükümeti denizaltı olayına dair üzüntüsünü tekrar dile getirmiştir. 2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen üst düzey ziyaretlerle ise ilişkiler iyileşme sürecine girmiş, hatta iki ülke arasında Haziran 2008’de Doğu Çin Denizi’ndeki Shirakaba/Chunxiao alanında ortak petrol ve gaz geliştirilmesi konusunda bir anlaşma imzalamıştır.³⁴

7 Eylül 2010 sabahında bir Japon Sahil Güvenlik (JCG) devriye gemisi Yonakuni, Senkaku/Diaoyu Adaları yakınlarında Çinli bir trol balıkçı teknesi olan Minjinyu ile karşılaşması üzerine bölgeyi terk etmesi için uyarıda bulunmuş, ardından tekne ile Yonakuni çarpışmıştır. Aynı sabah ilerleyen saatlerde başka bir JCG devriye gemisi olan Mizuki ile de çarpışma olmuştur.

Gerçekleşen bu kazalar ardından geminin kaptanı ve 14 mürettebat Japonya tarafından “sahil güvenlik personelinin kamu görevlerini

³³ Manicom, a.g.e., s. 17-141.

³⁴ Yim Yu-Ji Young Kim, “The Stability of Proximity: The Resilience of Sino-Japanese Relations over The Senkaku/Diaoyu Dispute”, *International Relations of the Asia-Pacific*, 2018, s. 10-11.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

engellediği" gerekçesiyle tutuklanmıştır.³⁵ Bunun üzerine Çin Dışişleri Bakanlığı, tutukluların serbest bırakılmasını talep ederek, Japonya'nın "Çin topraklarında" iç hukuku uygulamasını "saçma ve yasadışı olarak" nitelendirirken,³⁶ Japonya Dışişleri Bakanlığı ise Senkaku Adaları'nın "Japonya'nın kendi toprağı olduğunu ve Japonya'nın onları fiilen kontrol ettiği konusunda tarihsel uluslararası hukuka göre hiçbir aykırılık bulunmadığını" ifade etmiştir.³⁷ Ancak Japonya sadece 14 mürettebatı serbest bırakmış, kaptanı ise "kasıtlı olarak devriye botlarına çarpmakla" suçlayarak 10 gün daha tutuklu kalmasına karar verdiğini açıklamıştır. Bunun üzerine Çin, bir dizi sert ve zorlayıcı önlemler alarak tepkisini göstermiştir. Nitekim Japonya ile planlanan diplomatik görüşmeleri ertelediği açıklayarak, üst düzey temasları askıya almıştır. Şangay Expo'ya gidecek olan 1000 genç Japon'un artık hoş karşılanmadığını belirtmesi üzerine de ziyaret iptal edilmiştir.³⁸ Bu arada hem Çin hem Japonya'da protestolar gerçekleştirilmiştir. Japonya ise gerginliğin başladığından beri sevkiyatların aksadığını belirterek, nadir topraklara ilişkin gümrük denetimlerini normalleştirme çağrısında bulunmuştur. Fakat Çin ambargo uygulamadığını ifade etmiştir.³⁹

Kaptanın serbest bırakılması ise Çin'de askeri bir bölgede yasa dışı çekim yapması şüphesiyle 4 Japon'un tutuklanması ardından gerçekleşmiştir.⁴⁰ Kaptanın serbest bırakılma sebebinin açıklanmasının savcılığa bırakılması üzerine Savcı yardımcısı, tahliyenin "Japon-Çin

35 Masami Ito, "Japan-China Island Tensions Rise", *Japan Times*, <https://www.japantimes.co.jp/news/2010/09/23/national/japan-china-island-tensions-rise/>, *The Japan Times*, 2010, (Erişim Tarihi: 02.05.2020).

36 "Japan-China Boat Spat Escalates", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11241445>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

37 "Case of Contact Between a Japanese Patrol Boat and a Chinese Fishing Boat in the Territorial Waters around the Senkaku Islands", *Ministry of Foreign Affairs of Japan*, https://www.mofa.go.jp/mofaj/press/danwa/22/dga_0925.html, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

38 "Japan Warns China Against 'Extreme Nationalism'", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11379281>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

39 "Japan Protests Over Chinese Boats Near Disputed Islands", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11617198>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

40 "Japan Frees Chinese Boat Captain Amid Diplomatic Row", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-1140324>, (Erişim Tarihi: 11.05.2021).

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ilişkilerinin geleceği” üzerindeki etkisini göz önünde bulundurularak gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Bunun üzerine protestocular, bu kararın Çin’in baskılarına boyun eğmek anlamına geldiğini ve hükümetin halka Japonya’nın diplomasisini nasıl yönettiğine dair bilgi verme sorumluluğundan kaçındığını gerekçe göstererek tepki göstermiştir.⁴¹ Bu arada Japonya, adalar üzerinde Tayvan egemenliğini talep eden bir Tayvanlı aktivist teknesini geri çevirmiştir. Bu durum Taipe’deki Japon büyükelçiliğinin önünde protestocuların bayrak yakmalarına ve elçiliğe balık fırlatmalarına neden olmuştur.⁴²

Senkaku/Diaoyu adaları üzerindeki anlaşmazlığın ilk defa bu kadar ciddi bir boyuta ulaşmış ve Çin’in Japonya’yı caydırmak için attığı adımlarla iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler durma noktasına gelmiştir. Bu durum bölgenin “yerleşik gücü” olan ancak şimdilerde ise ‘solmakta olan ekonomik devi Japonya’ ile ‘kendisine ait olanı’ almasına yaklaştığını hisseden “yükselen güç Çin” arasındaki bir yarış olarak yorumlanmıştır. Başka bir ifade ile 2010 balıkçı teknesi krizi ile birlikte bölgede Çin’in yükselişi, Japonya’nın düşüşü “değişen güç dengesi” olarak görülmüştür.⁴³ Bu durum Güç Teorisi kapsamında ele alındığı zaman güçler eşitliğinin çatışma olasılığını artırdığı tezini doğrulamaktadır.

Nisan 2012’de Japonya Tokyo metropol hükümetinin valisi Shintaro Ishihara’nın Senkaku/Diaoyu adalarından üçünü özel sahiplerinden satın alacağı duyurmuştur. Ancak Japon hükümeti bu durumu desteklemeyerek, açıklamadan 4 ay sonra adaları millileştireceğini açıklamıştır. Çin hükümetinin adaların millileştirilme kararına karşı çıkmasına rağmen Japonya’nın adaları 11 Eylül 2012’de 26 milyon dolara satın alması, Japonya ve Çin arasında tekrar bir krizin patlak vermesine neden olmuştur. Bunun

41 Hitoshi Tanaka-Senior Fellow, “The Senkaku Islands and Mending Japan-China Relations”, *Japan Center for International Exchange*, 2010, s. 2.

42 “China Cancels Official’s Japan Visit Amid Trawler Row”, *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11296648>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

43 Linus Hagström, “Power Shift” in East Asia? A Critical Reappraisal of Narratives on the Diaoyu/Senkaku Islands Incident in 2010”, *The Chinese Journal of International Politics*, 5(2), 2012, s. 295.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

üzerine Çin gözetleme gemileri düzenli olarak Senkaku/Diaoyu adalarının yakınlarına girmiştir.⁴⁴ Japonya adaları “istikrar ve barışçıl yönetimlerini desteklemek için” satın aldığını ifade ederken, Çin “Japonların adaları satın alma planı tamamen yasadışı ve geçersizdir ve Japonya'nın adaları çalmaya çalıştığı gerçeğini değiştirmez” açıklamasında bulunmuştur.⁴⁵

Adaların millileştirilmesi sadece Çin hükümetinin tepkisiyle karşılaşmamıştır. Aynı zamanda Çin halkı arasında da milliyetçi bir Japon karşıtı tutum ortaya çıkmıştır. Nitekim bu durumun, 1931 yılında Japonya'nın kuzeydoğu Çin'in işgaline yol açan Mukden olayının yıl dönümüne denk gelmesi sonucunda Çin'de büyük bir milliyetçi dalgası oluşmuştur. Bu durum Japon karşıtı şiddetli protestoları ateşlemiş ve Japon dükkânları ile işletmelerinin saldırıya uğramalarına yol açmıştır.⁴⁶

Resmi müdahalelere rağmen Çin'de protestolar kısa sürede kontrolden çıkarak tehlikeli boyuta ulaşmıştır. Ülkede Japon ürünlerine karşı boycot başlatılmış; araba, elektronik eşya ve tüketim mallarını almaktan kaçınılmıştır. Şiddetli protestolar üzerine Japon restoranlarda çalışan Çinliler ve Japon markalı otomobil sahipleri Çin'in Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki iddialarını destekleyici semboller göstererek, kendi güvenliklerini sağlamaya çalışmıştır.⁴⁷ Ayrıca bölgedeki askeri varlığını genişleten Çin, 23 Kasım 2013'de Senkaku/Diaoyu Adaları'nı da içerisine alan Doğu Çin Denizi'nde Hava Savunma ve Tanıma Bölgesi (ADIZ) ilan etmiştir. Buna göre “Çin'in silahlı kuvvetlerinin, kimlik tespiti konusunda işbirliği yapmayan ve belirlenen talimatlara uymayı reddeden uçaklara müdahale etmek için savunma amaçlı önlem alacağını” bildirmiştir. Japonya bu

44 Hyun J. Cho-Ajin Choi, “Why Do Territorial Disputes Escalate? A Domestic Political Explanation for the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute”, *Pacific Focus*, 2016, s. 270.

45 “China Sends Patrol Ships to Disputed East China Sea Islands”, *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-19553736>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

46 “Xi Jinping Warns Japan Over East China Sea Dispute”, *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-19646974>, (Erişim Tarihi: 06.05.2021).

47 Reilly, a.g.m., s. 210-212.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

bildirgeyi reddederek, protesto etmiştir.⁴⁸ Çin'in 2012 yılında karasal taban hatlarını, Kasım 2013'te ise ADIZ ilan etmesi Japonya'nın "etkin kontrolüne" karşı Çin saldırganlığının işaretleri olarak yorumlanmıştır.⁴⁹ Nisan 2013'de Çin'e ait bir insansız hava aracı Senkaku/Diaoyu Adaları üzerinde görüldükten sonra Japonya, Öz Savunma Kuvvetleri'nin Japon hava sahasındaki insansız hava araçlarının düşürülmesine dair angajman kurallarını açıklamıştır. Çin ise Çin'e ait insansız hava aracının düşürülmesi durumunda bunu "bir savaş eylemi" olarak algılayacağını ifade etmiştir.⁵⁰ Böylece iki ülke arasındaki kriz en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Millileştirme krizi, üst düzey yetkililerin çabasıyla sıcak bir çatışmaya dönüşmeden atlatılmıştır. Nitekim millileştirme krizinden iki hafta sonra New York'ta iki ülkenin Dışişleri Bakanlığı arasında krize dair bir görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeyi Bakanlar düzeyinde gerçekleştiren başka bir toplantı takip etmiştir. Ayrıca 2013 yılında Çin lideri Xi Jinping ile Yeni Komeito Partisi'nin Başkanı Natsuo Yamaguchi; Aralık 2014'de ise APEC Zirvesi'nde Japonya Başbakanı Sinzo Abe ile Çin Devlet Başkanı Xi Jinping bir araya gelmiştir. Uzlaştırma amacı taşıyan bu ve benzeri üst düzey ziyaretler gerginliğin doruk noktasından yumuşama dönemine geçmesini sağlamıştır. Görüşmeler ardından Japonya'nın rahatsızlık duyduğu Senkaku/Diaoyu Adaları yakınlarındaki sulara gönderilen Çin gözetleme gemilerinde önemli bir düşüş yaşanmıştır. Bu sayede Çin gerginliği yatıştırarak, Japonya ile işbirliğine dair olumlu yanıtlar almayı amaçlamıştır.⁵¹

2012 yılında yaşanan millileştirme krizi, 2004 ve 2010 yılında gerçekleşen krizlerden daha tehlikeli ve ciddi bir boyutta yaşanmıştır. Ancak 2012 krizini en önemli yönü iki tarafın da diplomatik manevra

48 Ian E. Rinehart-Bart Elias, "China's Air Defense Identification Zone (ADIZ)", *Congressional Research Service*, 2015, s. 7-10.

49 Hafeez, a.g.m., s. 86.

50 Schenck Kristine, "China's Response to U.S.-Japan Coordination in the East China Sea", *Asia Policy*, 15(3), 2020, s. 54.

51 Yu-Kim, a.g.m., s. 17-20.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

kabiliyetinin yüksek olmasıdır. Nitekim diğer krizlerden daha ciddi bir boyutta olmasına rağmen krizin üst düzey yetkileri tarafından başarılı bir şekilde yürütülmesi sayesinde millileştirme krizinde hiçbir diplomatik ilişki askıya alınmamıştır. Bu stratejik başarısı ile millileştirme krizi diğer krizlerden ayrılmaktadır.

Normalleşme adımı olarak 2012 yılında patlak veren millileştirme krizinden sonra kesintiye uğrayan Deniz İletişim Mekanizması, 12 Ocak 2015 yılında Japonya ve Çin arasında "iletişim ve kriz yönetimini iyileştirmek ve bir güven mekanizması oluşturmak için" müzakereleri tekrar başlatmıştır. Bu müzakerelerin başlatılması hava sahasında ve sularda beklenmedik eylemlerin askeri çatışmaya dönüşmesini engelleme konusunda önemlidir.⁵² Ancak iki ülke arasındaki anlaşmazlıklar günümüze kadar devam etmektedir. Nitekim 2017 yılında Japonya, adalar üzerinde Çin'e ait olduğunu iddia ettiği insansız hava aracına müdahale etmek için iki savaş uçağı ile iki erken uyarı ve gözetleme uçağını müdahale amacıyla havalandırmıştır.⁵³

Japon Sahil Güvenlik tarafından yayınlanan grafiklerde ise bitişik bölgedeki Çin'e ait resmi gemilerin Nisan 2019'dan itibaren dikkat çekici bir şekilde arttığını gözlemlenmiştir. Öyle ki Nisan 2019'dan Ağustos 2020'ye kadar 519 gün içerisinde tam 456 gün Çin bölgede aktif olarak varlığını göstermiştir. Ayrıca Temmuz 2020'de Japonya'nın yayınlamış olduğu Savunma Beyaz Kitabı'nda, Çin'in "Senkaku/Diaoyu Adaları çevresindeki deniz alanında statükoyu zorla ve tek taraflı olarak değiştirme girişimlerini sürekli olarak devam ettirdiğini devam ettirdiğini", ve "Japonya'nın Çin'in durumu tırmandırmak için yaptığı eylemlerikabul etmeyeceğini" bildirerek uyarıda bulunmuştur.⁵⁴

52 Marta McLellan Ross, "The Japan-China Maritime and Air Communication Mechanism:Operational and Strategic Considerations", *JIIA*, https://www2.jiia.or.jp/pdf/fellow_report/150630_Ms_Ross_ECS.pdf, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

53 Kristine, *a.g.m.*, s. 54.

54 "Is China Escalating Tensions With Japan in the East China Sea?", *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2020/09/is-china-escalating-tensions-with-japan-in-the-east-china-sea/>, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

Ekim 2020’de ise Çin Diaoyu Adaları Dijital Müzesi açtığını duyurmuştur. Müze sayfasında Çin Senkaku/Diaoyu Adaları’na dair tarihi resimler, video dosyaları, yasal belgeler, haberler, akademik çalışmalar ve diğer materyallerle adalara dair egemenlik iddialarını kanıtlamayı amaçlamıştır.⁵⁵ Bu bağlamda günümüze kadar devam eden Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki anlaşmazlık her ne kadar zaman zaman iki büyük güç arasındaki gerginliği tırmandırmış olsa da sıcak bir çatışmaya dönüşmesi daima engellenmiştir.

SENKAKU/DİAOYU ANLAŞMAZLIĞININ TARAFLARI VE TEZLERİ

ÇİN

Çin’in adalar üzerindeki iddiaları 14. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Nitekim Çin’in ilk iddiası; adaları Çinli vatandaşların ilk olarak 14. yüzyılda keşfettiklerini, daha sonra şifalı otlar toplamak için geri döndüklerini ve adaları seyir amacıyla kullandıklarını iddia etmiştir. Çin, adaların Çin’e ait olduğunu gösteren herhangi bir sembolik kanıt bulunmamasına rağmen, adaları haritalara ve resmî belgelere dâhil ettiğini ve Ming Hanedanlığı’nın adaları Çin’in resmi topraklarının bir parçası olarak gördüğünü ileri sürmüştür.⁵⁶

İkinci olarak, Çin-Japon savaşını sona erdiren Shimonoseki Antlaşması uyarınca Senkaku-Diaoyu da içine alan Tayvan’ın Japonya’nın kontrolüne geçmesi üzerine, Çin ve Tayvan; Japonya’nın savaştaki zaferini adacıkları gizli yollarla kendi topraklar ile birleştirmek için kullandığını, Japonya’nın bu hareketinin uluslararası hukuka aykırı olduğunu öne sürmektedir. Nitekim Çin Shimonoseki Antlaşmasını “eşitsiz bir anlaşma” olarak

⁵⁵ *Daioyu Dao*, <http://www.diaoyudao.org.cn/>, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

⁵⁶ Harry, a.g.m., s. 657.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DIAOYU ADALARI

nitelendirmektedir.⁵⁷ Ancak Japonya, adaların savaş dışında bir eylem olduğunu iddia ederek karşı çıkmaktadır.

Üçüncü olarak, 2. Dünya Savaşı sırasında Kahire ve Potsdam'daki müttefik deklarasyonlarının amacının, Japonya tarafından askeri saldırı yoluyla kazanılan Çin topraklarına geri dönmek olduğunu, bu nedenle adacıkların Çin'e iade edilmesi gerektiğini iddia etmektedir.⁵⁸ Ancak adalar 1951 yılında ABD'nin kontrolü altına geçmiş, daha sonra ise Japonya'ya tekrar iade edilmiştir.

JAPONYA

İlk olarak Japonya iddiasını ıssız ve insansız bir bölgenin keşfine dayandırmaktadır. Japonya, 1885'ten itibaren bölgede kapsamlı araştırma yaptığı süre boyunca adaların geçmişte Çin'in kontrolü altında bulunduğu dair herhangi bir işaret bulunmadığını, bu nedenle Çin ve Tayvan'ın sunduğu tarihsel, coğrafi ve jeolojik iddialarının uluslararası hukukta geçerli bir kanıt olmadığını belirterek, Senkaku/Diaoyu Adaları'nın Japonya'nın doğal bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim Japonya; resmi anlamda 14 Ocak 1895'te "terra nullius" (hiç kimseye ait olmayan) ilkesine dayanarak, Senkaku/Diaoyu Adaları'nı kendi kontrolüne altına almıştır.⁵⁹ Bu bağlamda Japonya; Çin'in adalar üzerinde hak iddia etmesini gerektirecek hiçbir iz bulunmadığını öne sürerek, Çin'in tezini "terra nullius" ilkesi ile çürütmeye çalışmaktadır.

İkinci olarak Japonya, 1895 yılında Çin-Japon savaşını sona erdiren Shimonoseki Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma uyarınca Çin, "Tayvan'ı (Formosa) ve Formosa adasına ait tüm adalarını Japonya'ya devrettiğini kabul etmiştir. Söz konusu antlaşmada Senkaku/Diaoyu Adaları'ndan özel

⁵⁷ *Diaoyu Dao*, <http://www.diaoyudao.org.cn/>, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

⁵⁸ Mark E. Manyin, "Senkaku (Diaoyu/Diaoyutai) Islands Dispute: U.S. Treaty Obligations", *Specialist in Asian Affairs*, 2013, s. 2.

⁵⁹ "Japanese Territory", *MOFAJ*, https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/basic_view.html, (Erişim Tarihi: 11.05.2021).

olarak bahsedilmemiş ve adacıklar üzerine yapılan müzakereler sırasında tartışılmamıştır. Bu bağlamda Japonya Senkaku-Diaoyu birleşmesinin Çin-Japon dışında bir eylem olduğunu ve kendisine ait olduğunu iddia ederek Çin'in iddiasına karşılık vermekte ve adaların kendisine ait olduğunu öne sürmektedir.⁶⁰

Üçüncü olarak Japonya, 1971 yılında Okinawa Geri Dönüş Anlaşması ile Okinawa Adalarının bir parçası olarak Senkaku/Diaoyu Adaları'nın ABD tarafından Japonya'ya devredildiğini iddia etmektedir. ABD, uluslararası hukukta böyle bir kavram bulunmamasına rağmen adaları geçici olarak kontrol ettiğini vurgulamak ve adalar üzerindeki Japonya'nın iddiasını tanımlamak için "residual sovereignty" ifadesini kullanmıştır. Ayrıca ABD anlaşmada açıkça Senkaku/Diaoyu adalarının adının geçmemesine rağmen ABD, Japonya'nın iddiasını destekleyecek bir coğrafi sınır belirlemiştir.⁶¹ Bu bağlamda ABD'nin de desteğiyle Japonya, Çin'e karşı kendi iddiasını güçlendirmektedir. Ayrıca Japonya 1945-1971 yılları arasında Çin ve Tayvan'ın herhangi bir egemenlik iddiasında bulunmadığını öne sürerek de adalar üzerinde bölgesel bir anlaşmazlık bulunmadığı ifade ederek, Çin ve Tayvan'ın iddialarını çürütmeye çalışmaktadır.⁶²

TAYVAN

Senkaku-Diaoyu adaları üzerinde egemenlik iddialarında bulunan en pasif ülke Tayvan'dır. Tayvan'ın BM tarafından tanınmamasından dolayı egemenlik meseleleri üzerinde müzakere etme hakkı bulunmadığı düşünülmekte ve önemli bir aktör olarak görülmemektedir. Bununla birlikte Tayvan'ın iddiaları Çin'in iddiaları ile aynı temeldedir.

60 Manyin, *a.g.m.*, s. 2.

61 Hui-Yi Katherine Tseng, *Lessons from the Disturbed Waters: The Diaoyu/Diaoyutai Senkaku Islands Disputes*, World Scientific, Singapore 2015, s. 137.

62 Masami Ito, "Japan-China Island Tensions Rise", *The Japan Times*, <https://www.japantimes.co.jp/news/2010/09/23/national/japan-china-island-tensions-rise/>, (Erişim Tarihi: 02.05.2020) s. 18.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

ABD'İN SENKAKU/DİAOYU ADALARI ANLAŞMAZLIĞINDAKİ ROLÜ

Tarafların iddiaları ile beraber giderek karmaşıklaşan jeopolitik bulmacanın bir diğer aktörü ise ABD'dir. ABD'nin egemenlik sorunundaki tarafsızlık beyanlarına rağmen Japonya'nın egemenlik iddialarını destekler biçimde tutum sergilemesi anlaşmazlığı ABD-Çin güç mücadelesinin kalbine yerleştirmektedir.⁶³ Nitekim ABD 1951 yılında adaları işgal ederek, 1972 yılına kadar kendi denetimi altında tutmuş ancak 1972 yılında adaların egemenlik hakkını Japonya'ya devretmiştir. ABD devretmeden önce adaların zengin petrol ve doğalgaz yataklarına ev sahipliği yaptığını bilmesine rağmen, bu enerji zenginliğini Japonya ile yapacağı kârlı anlaşmalar ile kendi çıkarına kullanabilmek adına adaların; siyasal, askeri ve sistemik müttefiki olan Japonya tarafından kontrol etmesini tercih etmiştir.⁶⁴

Ayrıca ABD, 1960 yılında imzalanan Karşılıklı İşbirliği ve Güvenlik Antlaşması'nın 5. Maddesi uyarınca Japon idaresi altındaki topraklara herhangi bir yabancı saldırı durumunda, "anayasal hüküm ve süreçlerine uygun olarak" Japonya'nın idari kontrolündeki bölgeleri savunacağını beyan etmiştir. İki ülke de 1971 yılından itibaren Güvenlik Antlaşması'nın adalara uygulanmasını değiştirmemiştir.⁶⁵ Bununla birlikte ABD, Senkaku/Diaoyu Adaları'ndaki anlaşmazlıkta tarafsız olduğunu belirtmek için "Japonya'ya idari hakların geri verilmesinin adalara yönelik herhangi bir iddiaya halel getirmediğini" ve anlaşmanın "Senkaku/Diaoyu Adaları'nın yasal statüsünü etkilemeyeceğini" bildirerek, anlaşmazlığın tarafların kendi aralarında çözüme kavuşturulması gerektiğini ifade etmiştir.⁶⁶

63 Smith, *a.g.m.*, s. 29.

64 Göktürk Tüysüzoğlu, "Senkaku (Diaoyu) Krizi ve Çin-Japonya İlişkileri", *TUİÇ Akademi*, <https://www.tuicakademi.org/senkaku-diaoyu-krizi-ve-cin-japonya-iliskileri/>, (Erişim Tarihi: 29.04.2021).

65 Larry A. Niksch, "Senkaku (Diaoyu) Islands Dispute: The U.S. Legal Relationship and Obligations", *CRS Report for Congress*, https://www.everycrsreport.com/files/19960930_96-798_4ab7cf3f6b0a08a40f2f490b3ea6a917e4a2544f.pdf, 1996, (Erişim Tarihi: 01.05.2021), s. 5.

66 Raul Pedrozo, "U.S. Recognition of Japanese Sovereignty Over the Senkaku Islands", *International Law Studies*, 97, 2021, s. 660.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

1996 yılında ve 2004 yılında Japonya ve Çin arasında gerçekleşen krizlerde ABD “tarafsız” tutumunu yinelemiştir. Nitekim 1996 krizinde “herhangi bir ülkenin adalar üzerindeki iddiasını desteklemiyoruz” açıklamasını, 2004 yılında gerçekleşen krizde ise “ABD Senkaku/Diaoyu Adaları’nın nihai egemenliği sorununda bir tavır almamaktadır” açıklamasında bulunmuştur. Bununla birlikte ABD; 1996, Aralık 2008 ve Mart 2009 yılında gerginliğin arttığı zamanlarda adaların anlaşma kapsamında olduğunun da altını çizmiştir. Bu bağlamda, ABD’nin kriz anlarında sessiz bir şekilde caydırıcı sinyalleri gönderdiği görülmektedir.⁶⁷

2010 yılında gerçekleşen tekne kazasındaki gerginlik sırasında ise ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton Japonya ve Çin’in sorunu uzun vadeli bir etki yaratmadan çözmeleri gerektiği çağrısında bulunmuş⁶⁸ ve Japonya ile yaptığı güvenlik anlaşması kapsamındaki savunma yükümlülüğünü bir kez daha tekrarlayarak, egemenlik konusunda bir tutum sergilemediklerini ifade etmiştir.⁶⁹

23 Kasım 2013’de Senkaku/Diaoyu Adaları’nı da içerisine alan Doğu Çin Denizi’nde Hava Savunma ve Tanıma Bölgesi (ADIZ) ilan etmesi üzerine ABD tepkisini açık bir şekilde göstermiştir. Nitekim Çin’in açıklaması üzerine ABD’ye ait iki B-52 bombardıman uçağı, “uluslararası hava sahasından geçiş özgürlüğünü” korumak adına Çin hava savunma kurallarına meydan okuyarak uçuş gerçekleştirmiştir.⁷⁰ Ancak Çin açıklamalarında bu uçuşları acil önlem alınması gereken uçuşlar olarak görmemiş, sadece “Çin hava kuvvetleri ABD bombardıman uçaklarının tüm rotasını izledi, onları zamanında tespit etti ve ABD uçaklarının türünü

67 Taylor Fravel, “Explaining Stability In The Senkaku (Diaoyu) Islands Dispute”, *Getting the Triangle Straight: Managing China-Japan-US Relations*, The Brookings Institution, New York 2010, s. 148.

68 “Japan Frees Chinese Boat Captain Amid Diplomatic Row”, *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-11403241>, (Erişim Tarihi: 11.05.2021).

69 Manyin, *a.g.m.*, s. 5.

70 Andrew D. Taffer, “Threat and Opportunity: Chinese Wedging in the Senkaku/Diaoyu Dispute”, *Asian Security*, 2019, s. 14.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

belirledi" açıklamasında bulunmuştur.⁷¹ Açıklamadan anlaşılacağı üzere Çin, ABD'nin krize müdahale etmesi durumundan ortaya çıkacak yeni bir krizin ciddiyetinin farkındadır. Bu bağlamda ABD'nin, Çin'in Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki anlaşmazlıkta caydırıcılık etkisine sahip olduğu bir kez daha görülmektedir.

ABD genellikle anlaşmazlığa dair kamuoyuna açık yorum yapmaktan çekinmiş, Japonya ise bu durumdan rahatsızlığını sürekli olarak dile getirerek, ABD'nin, Japonya'nın güvenliğini sağladığına dair daha açık bir tutum sergilemesini istemiştir. Bu bağlamda Nisan 2014'te Başkan Barack Obama, Senkaku Diaoyu Adaları'nın ABD-Japonya Karşılıklı Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması kapsamında olduğunu 'açıkça' belirten ilk ABD Başkanı olmuştur. Ancak adaların nihai egemenliği konusunda resmi bir pozisyon almamıştır.⁷² 2015 yılında ise ABD ve Japonya "gri bölge savunması kavramı etrafında işbirliğini" güçlendiren ikili savunma yönergelerini revize ederek tamamlamıştır. 2017 yılında ABD'de de başkanlık seçimleri gerçekleşmiştir. ABD'nin yeni devlet başkanı olarak seçilen Donald Trump'ın göreve gelmesiyle birlikte adaların anlaşma kapsamında olduğunu bir belgede doğrulanmıştır.⁷³ Böylece ABD, adalar üzerinde Çin ve Japonya arasında ortaya çıkabilecek bir krizin sıcak çatışmaya dönüşmesi durumunda aktif olarak rol alacağını göstermiştir. 2021 yılında göreve gelen ABD Başkanı Joe Biden da ilk olarak Japonya Başbakanı Yoshihide Suga ile görüşerek, ABD'nin Japonya'nın topraklarını koruma yükümlülüğünün devam ettiğini yeniden teyit etmiş ve Japonya-ABD Güvenlik Anlaşmasının 5. Maddesinin Senkaku/Diaoyu Adaları'nın savunmasında da uygulanacağını onaylamıştır.⁷⁴

71 "China Says Monitored U.S. Bombers' Flight Through Airspace Zone", *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-china-japan-ministry/china-says-monitored-u-s-bombers-flight-through-airspace-zone-idUSBRE9AQ04N20131127>, (Erişim Tarihi: 12.05.2021).

72 "Tension in the East China Sea", *CFR*, <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/tensions-east-china-sea>, (Erişim Tarihi: 12.05.2021).

73 Taffer, *a.g.m.*, s. 15.

74 "Biden Affirms Security Treaty Applies to Senkaku Islands in Suga Call", *Nikkei Asia*, <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/Biden-affirms-security-treaty-applies-to-Senkaku-Islands-in-Suga-call>, (Erişim Tarihi: 13.05.2021).

ABD'nin adaları Japonya'ya devretmesinden günümüze kadar olan süreçteki tutumlarına bakıldığı zaman adalar üzerindeki anlaşmazlıkta "tarafsız" olduğunu yinelemesine rağmen Japonya'yı destekleyici kanıtlar olduğu görülmektedir. Özellikle ABD Başkanı Obama'nın, Japonya ile imzalamış olduğu güvenlik anlaşmasının 5. Maddesinin Senkaku/Diaoyu Adaları'nı kapsadığını açık bir şekilde onaylaması ABD'nin bu tarafsızlık tutumunu baltalamaktadır. Ancak ABD henüz adaların egemenliği konusunda net bir tutum sergilememektedir. Bununla birlikte ABD'nin Çin'in Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki "saldırgan" ve "zorlayıcı" tutumlarında 'caydırıcılık' etkisine sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle ABD-Japonya güvenlik ittifakı, adalar üzerinde kilit noktayı oluşturmaktadır. Nitekim Çin, aksi halde baskın güç olan ABD ile sıcak çatışma yaşayacağını öngörmektedir. Ancak henüz ABD ile sıcak bir çatışmaya girecek güç geçişine ulaşmadığı için Çin, herhangi bir ABD müdahalesinde geri adım atmak zorunda kalmaktadır. Bu bağlamda ABD, Senkaku/Diaoyu Adaları'nın tarafı olmamasına rağmen bölgede aktif rol oynadığı görülmektedir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİ'NE GÖRE SENKAKU/DIAOYU ADALARI'NIN STATÜSÜ

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeyi içeren uyuşmazlıkların çözümünün karara bağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Ancak deniz alanlarının belirlenmesi ve sınırlanmasını içeren bu yasal sözleşme, deniz alanlarındaki anlaşmazlıklara açıklık getirmeyi amaçlasa da Çin ve Japonya, Senkaku/Diaoyu adaları üzerinde Münhasır Ekonomik Bölgeleri'nin (MEB) sınırlandırılması ve kıta sahanlığının genişletilmesi konusunda herhangi bir anlaşma üzerinde uzlaşmamıştır. Nitekim iki ülkede kendi iddialarını desteklemek için farklı uluslararası hukuk ilkelerini kullanmaktadır. Çin iddiasını BMDHK'nın "doğal uzantısı" ilkesine dayandırmaktadır. Bu bağlamda Çin'e göre "Doğu Çin denizi kıta sahanlığı, Çin kıta topraklarının

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DIAOYU ADALARI

doğal uzantısıdır. Çin, Doğu Çin Denizi üzerinde dokunulmaz bir egemenliğe sahiptir.⁷⁵ Zira kıyıdan 350 mile kadar hak talebine izin veren doğal uzantı ilkesine dayanarak Çin, kıyılarından 2000 m derinliğindeki Okinawa Çukuruna kadar uzanan alanı BMDHS'nin belirlediği 350 m sınır dâhilinde bulunduğunu iddia etmektedir. Japonya ise iddiasını BMDHS'nin MEB için normal sınır olan 200 deniz miline kadar hak talebine izin veren "eşit mesafe" ve "eşit çözüm" ilkelerine dayandırmaktadır. Doğu Çin Denizi 400 milden daha dar bir alana sahip olduğu için Japonya, Doğu Çin Denizi'nden geçen bir "orta hat" (median-line) çağrısında bulunmuştur. Çin için Senkaku/Diaoyu Adaları orta hat ile Okinawa Çukuru arasında yer almaktadır. Japonya için ise iki ülkenin 200 millik MEB'lerinin çakışacağı bir alan anlamına gelmektedir.⁷⁶ Japonya Çin'in iddiasını reddederek, Okinawa Çukuru'nun "fiziksel bir sınır olarak kabul edilmeyecek kıta sahanlığındaki sadece bir çukur" olduğunu ileri sürmekte ve Okinawa'yı kıta sahanlığının bir uzantısı olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda, Japonya için orta hat yaklaşımı, Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki amaçları bakımından daha elverişli görülmektedir.⁷⁷

Ancak BMDHS'nin adaları içeren 121. maddesinde insan yerleşiminin olmadığı ve ekonomik yaşantının sürdürülemediği kayaların, kendi alanlarında kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesi oluşturmadığı yani bu belirtilen yerlerde deniz üzerinde herhangi bir hak yaratmayacağı belirtilmektedir.⁷⁸ Bu bağlamda, Çin ve Japonya uzlaşmamaktadır. Nitekim Çin ve Tayvan BMDHS'nin hükmüne göre adaların küçük, ıssız ve kendi ekonomik yaşamlarını sürdüremeyeceği için kıta sahanlığı veya MEB'e sahip olma hakkı bulunmadıklarını iddia etmektedir. Japonya ise onları BMDHS'ye göre 'adalar' olarak görmekte ve bu nedenle de kıta sahanlığı ile MEB'e sahip olma hakkı olduğunu iddia etmektedir.

75 Mark J. Valencia, "The East China Sea Dispute: Context, Claims, Issues, and Possible Solutions", *Asian Perspective*, 31(1), 2007, s. 148.

76 Choong, a.g.m., s. 60.

77 Bendini, a.g.m., s. 18.

78 "UN Convention on the Law of the Sea", UN, https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, (Erişim Tarihi: 09.05.2021).

Japonya'nın BMDH iddiası kabul edilmesi durumunda Çin ile eşit uzaklıkta bir hatta kadar iddia edilebilir. Çin ise bu koşullar altında, Okinawa Çukuruna kadar bir kıta sahanlığı ve tartışmasız en yakın Japon Adası ile eşit uzaklıkta bir MEB iddiası sunabilir. Başka bir ihtimal ise her iki ülkenin de örtüşen bir kıta sahanlığına sahip olabileceğinin ve MEB'in tartışmasız en yakın topraklarından uzanacağına öne sürülebilecek olmasıdır.⁷⁹

Senkaku/Diaoyu Adaları çevreleyen sular Çin ve Japonya'nın sahip olduğu kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesinin önemli bir alanıdır. Nitekim bölgenin doğalgaz, petrol ve balıkçılık bakımından yüksek potansiyele sahip olduğu tahmin edilmektedir. Ancak adalar üzerindeki diğer anlaşmazlıkların yanı sıra BMDHS açısından bu belirsizlik, bölgenin ekonomik potansiyelinin açığa çıkmasını engellemektedir. Bu nedenle deniz sınırlarının sınırlandırılması anlaşmazlığın çözümüyle iç içe geçmiş durumdadır.

SONUÇ

Doğu Çin Denizi'nde yer alan Senkaku/Diaoyu Adaları üzerindeki anlaşmazlığın taraflarının büyük güçler olarak Çin ve Japonya olması, bölge dışı ama baskın bir güç olarak ise ABD'nin yer alması göz önünde bulundurulduğunda Güç Geçiş Teorisi, anlaşmazlığı analiz etmek için değerli bir çerçeve sunmaktadır. Nitekim yükselen bir güç olan Çin'in kriz dönemlerinde adalar üzerindeki egemenlik iddialarını, yerleşik güç olan Japonya'ya karşı meydan okuma girişiminde bulunarak güçlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Özellikle 2010 yılında patlak veren balıkçı tekne krizi ile 2012 yılındaki millileştirme krizinin sıcak bir çatışmanın eşğine gelmesi; güç geçiş teorisinin, güç geçiş döneminde savaş çıkma olasılığının en yüksek seviyede olduğu tezini doğrular nitelikte bir gelişme olmuştur. Bununla birlikte ABD'nin anlaşmada tarafsız tutum

⁷⁹ Bendini, a.g.m., s. 18.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DIAOYU ADALARI

sergilediğine dair söylemlerde bulunmasına rağmen kriz anlarında müdahale ederek Çin üzerinde “caydırıcılık” etkisinde sahip olması da güç geçiş teorisi bağlamında açıklanabilir. Nitekim Çin yükselen bir güç olarak ABD ile çatışmaya girme potansiyeline sahip olması durumunda statükoya meydan okuyarak uluslararası sistemi kendi lehine değiştirme girişiminde bulunacak ve belki de piramidin en üst katmanında baskın bir güç olarak yer alacaktır. Bu nedenle ABD, Çin'in bölgede güçlenmesini engellemeyi istemektedir. Nitekim Joe Biden'ın göreve gelir gelmez Asya-Pasifik'te en iyi müttefiklerinden biri olan Japonya'yı ziyaret etmesi ABD'nin ağırlık verdiği bölgeyi de açıkça göstermektedir.

Çizilen bu çerçevede, günümüzde Güç Geçiş Teorisi bağlamında Senkaku/Diaoyu Adaları sorununun sıcak bir çatışmaya dönüşme riski düşük bir olasılık olarak görülmektedir. Her ne kadar Çin, Asya-Pasifik bölgesindeki gücünü artırmaya çalışsa da bölgesel çıkarlar ve karşılıklı ekonomik bağıllığın etkisi düşünüldüğünde anlaşmazlığın bir çatışmaya dönüşmesi ne Çin'in ne de Japonya'nın çıkarına olacaktır. Buna ek olarak, Çin tarihsel iddialarını destekler nitelikte yeterince kanıt sunmamaktadır. Benzer bir şekilde Japonya'nın egemenlik iddialarında tarihsel dayanakların yer alması ve uzun yıllar adaların idari yönetimini elinde bulundurması gibi faktörlerin olması, sorunun Japonya lehine çözümü için yetersiz kalmaktadır. Ayrıca BM'ye göre adaların statüsünün belirsizliğinin devam etmesi de anlaşmazlığın çözümünü zorlaştırmaktadır. Ancak burada dikkat çeken en önemli nokta; baskın bir güç olarak ABD'nin Güvenlik Antlaşması kapsamında Japonya'nın yanında yer almasının Japonya için güçlü kozlar sunmasıdır. Bu bağlamda Çin'in adalar üzerindeki egemenliği için Japonya'ya karşı savaş açması ABD'yi de karşısına alması anlamına gelmektedir. Güç Geçiş Teorisi kapsamında yükselen gücün güç seviyesi, baskın devletin gücünün %120'sini aştığı zaman güç geçiş süreci tamamlanmış olmaktadır. Çin baskın güç olmak için gerekli askeri, ekonomik ve teknolojik gücü elde etmek için çabalamasına rağmen potansiyel olarak şu an ABD'yi geçebilecek seviyede değildir.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Bu nedenle ABD'yi karşısına alacak bir girişimde bulunması oldukça zor gözükmektedir. Nitekim Kasım 2013'de Çin'in Senkaku/Diaoyu Adaları'nı da içerisine alan Doğu Çin Denizi'nde ADIZ ilan etmesi üzerine ABD'ye ait iki B-52 bombardıman uçağı, Çin hava savunma kurallarına meydan okuyarak uçuş gerçekleştirmiştir. Bunun üzerine Çin açıklamalarında bu uçuşları acil önlem alınması gereken uçuşlar olarak görmediğini ifade etmiştir.

Söz konusu durum Çin'in henüz ABD ile sıcak çatışmaya girebilecek bir potansiyele sahip olmadığını kanıtlar niteliktedir. Ancak Çin, statükodan memnun olmadığı ve güç geçiş sürecini tamamladığı zaman ABD ile savaş riski en yüksek seviyeye ulaşacaktır. Başka bir deyişle Çin ABD'nin hegemonyasını bozacak güce sahip olduğunda Senkaku/Diaoyu Adaları, iki ülke arasında olası yıkıcı ve uzun süreli bir sıcak çatışma için gerekli koşulları sunacaktır. Bu bağlamda mevcut koşullarda adalardaki anlaşmazlığın sürdürülmesi yerine karşılıklı güven inşa edilerek; barışın ve istikrarın sağlanması, adaların yüksek potansiyelin keşfedilip etkin bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayacaktır.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

KAYNAKÇA

"Biden Affirms Security Treaty Applies To Senkaku Islands In Suga Call", *Nikkei Asia*, <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/Biden-affirms-security-treaty-applies-to-Senkaku-Islands-in-Suga-call>, (Erişim Tarihi: 13.05.2021).

"Case of Contact Between a Japanese Patrol Boat and a Chinese Fishing Boat in the Territorial Waters around the Senkaku Islands", *MOFAJ*, https://www.mofa.go.jp/mofaj/press/danwa/22/dga_0925.html, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

"China Cancels Official's Japan Visit Amid Trawler Row", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11296648>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

"China Says Monitored U.S. Bombers' Flight Through Airspace Zone", *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-china-japan-ministry/china-says-monitored-u-s-bombers-flight-through-airspace-zone-idUSBRE9AQ04N20131127>, (Erişim Tarihi: 12.05.2021).

"China Sends Patrol Ships to Disputed East China Sea Islands", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-19553736>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

"Is China Escalating Tensions with Japan in the East China Sea?", *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2020/09/is-china-escalating-tensions-with-japan-in-the-east-china-sea/>, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

"Japan Protests Over Chinese Boats Near Disputed Islands", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11617198>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

"Japan Warns China Against 'Extreme Nationalism'", *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11379281>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

“Japan-China Boat Spat Escalates”, *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11241445>, (Erişim Tarihi: 04.05.2021).

“Japanese Territory”, *MOFAJ*, https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/basic_view.html, (Erişim Tarihi: 11.05.2021).

“Tension in the East China Sea”, *CFR*, <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/tensions-east-china-sea>, (Erişim Tarihi: 12.05.2021).

“Territorial Disputes Hamper Exploration and Production of Resources in the East China Sea”, *EIA*, <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=8270>, (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

“The Senkaku Islands: Location, Area, and Other Geographical Data”, *The Sasakawa Peace Foundation*, https://www.spf.org/islandstudies/info_library/senkaku-islands-02-geography--02_geo001.html, (Erişim Tarihi: 26.04.2021).

“UN Convention on the Law of the Sea”, *UN*, https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, (Erişim Tarihi: 09.05.2021).

“Xi Jinping Warns Japan Over East China Sea Dispute”, *BBC*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-19646974>, (Erişim Tarihi: 06.05.2021).

AKARÇAY, Pınar-Gökhan Ak, “China-Japan Dispute Over The Sovereignty of Senkaku/Diaoyu Islands”, *VI. Uluslararası Çin’de Adriyatik’e Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı*, 2018, s. 31-38.

BENDINI, Roberto, *The Struggle for Control of the East China Sea*, Directorate-General For External Policies: Policy Department, 2014, s. 1-24.

BLANCHARD, Jean-Marc F., “The U.S. Role in the Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu (Senkaku) Islands, 1945-1971”, 161, *Cambridge University Press*, 2000, s. 95-123.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

CHAN, Steve, "Exploring Puzzles in Power-Transition Theory: Implications For Sino-American Relation", *Security Studies*, 13(3), 2006, s.103-141.

CHO, Hyun J.-Ajın Choi, "Why Do Territorial Disputes Escalate? A Domestic Political Explanation for the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute", *Pasific Focus*, 2016, s. 254-282.

CHOONG, William, "The Senkaku/Diaoyu Dispute", *Adelphie Series*, 54(445), 2014, s. 59-92.

DiaoyuDao, <http://www.diaoyudao.org.cn/>, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

DECICCO, M. Jonathan-Jack S. Levy "Power Shift and Problem Shifts: The Evolution of the Power Transition Research Program", *Journal of Conflict Resolution*, 43(6), 1999, s. 675-704.

DRIFTE, Reinhard, "The Senkaku/Diaoyu Islands Territorial Dispute Between Japan and China: Between the Materialization of the "China Threat" and Japan "Reversing the Outcome Of World War II?", *UNISCI Discussion Papers*, 32, 2013, s. 9-62.

FRAVEL, Taylor, "Explaining Stability İn The Senkaku (Diaoyu) Islands Dispute", *Getting the Triangle Straight: Managing China-Japan-US Relations*, The Brookings Institution, New York 2010.

HAFEEZ, Sanaa Y., "The Senkaku/Diaoyu Islands Crises of 2004, 2010, and 2012: A Study of Japanese-Chinese Crisis Management", *Asia-Pasific Review*, 22(1), 2015, s. 73-99.

HAGSTROM, Linus, "Power Shift" in East Asia? A Critical Reappraisal of Narratives on the Diaoyu/Senkaku Islands Incident in 2010", *The Chinese Journal of International Politics*, 5(2), 2012, s. 267-297.

HARRY, Jade R., "A Solution Acceptable to All-A Legal Analysis of the Senkaku-Diaoyu Island Dispute", *Cornell International Law Journal*, 46(3), 2013, s. 653-81.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ITO, Masami, "Japan-China Island Tensions Rise", *The Japan Times*, <https://www.japantimes.co.jp/news/2010/09/23/national/japan-china-island-tensions-rise/>, (Erişim Tarihi: 02.05.2020).

JIANREN, Zhou, "Power Transition and Paradigm Shift in Diplomacy: Why China and the US March towards Strategic Competition?", *The Chinese Journal of International Politics*, s. 1-34.

KACZYNSKI, Vlad M., "The Kuril Islands Dispute Between Russia and Japan: Perspectives of Three Ocean Powers", *Warsaw School of Economics*, 87, 2007, s. 79-82.

KOO, Min G., "The Senkaku/Diaoyu Dispute And Sino-Japanese Political Economic Relations: Cold Politics" and Hot Economics, *The Pacific Review*, 22(2), 2009, s. 205-332.

KRISTINE, Schenck, "China's Response to U.S.-Japan Coordination in the East China Sea", *Asia Policy*, 15(3), s. 443-457.

LAFOND, Eugene C., "East China Sea", *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/place/East-China-Sea>, (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

LIM, Yves-Heng, "Locating Transition: The Prospect for a US-China Transition in Asia", *Journal of Contemporary China*, 19(67), 2010, s. 913-937.

MANICOM, James, *Bridging Troubled Waters: China, Japan and Maritime Order in the East China Sea*, Georgetown University Press, Washington, DC. 2018.

MANYIN, Mark E., "Senkaku (Diaoyu/Diaoyutai) Islands Dispute: U.S. Treaty Obligations", *Specialist in Asian Affairs*, 2013, s. 1-7.

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DIAOYU ADALARI

NIKSCH, Larry A., "Senkaku (Diaoyu) Islands Dispute: The U.S. Legal Relationship and Obligations", *CRS Report for Congress*, https://www.everycrsreport.com/files/19960930_96-798_4ab7cf3f6b0a08a40f2f490b3ea6a917e4a2544f.pdf, (Erişim Tarihi: 01.05.2021).

OKUHARA, Toshio, "Territorial Sovereignty over the Senkaku Islands", *JII*, 2015, s. 1-14.

ORGANSKI, Alfred F. K., *World Politics*, The University of Michigan, New York 1968.

PAN, Zhongqi, "Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: The Pending Controversy from the Chinese Perspective", *Journal of Chinese Political Science*, 12(1), 2007, s. 71-92.

PEDROZO, Raul, "International Law and Japan's Territorial Disputes", *The Sasakawa Peace Foundation*, <https://www.spf.org/islandstudies/research/a00018r.html>, (Erişim Tarihi: 28.04.2021).

PEDROZO, Raul, "U.S. Recognition of Japanese Sovereignty Over the Senkaku Islands", *International Law Studies*, 97, 2021, s. 653-664.

REILLY, James, "A Wave To Worry About? Public Opinion, Foreign Policy And China's Anti-Japan Protests", *Journal of Contemporary China*, 23(86), 2013, s. 197-215.

REILLY, James, "The Rebirth of Minjian Waijiao: China's Popular Diplomacy toward Japan", *Japan Policy Research Institute*, <https://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp115.html#t7274>, (Erişim Tarihi: 28.04.2021).

RINEHART, Ian E.-Bart Elias, "China's Air Defense Identification Zone (ADIZ)", *Congressional Research Service*, s. 1-41.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ROSS, Marta, "The Japan-China Maritime and Air Communication Mechanism: Operational and Strategic Considerations", *JIIA*, https://www2.jiia.or.jp/pdf/fellow_report/150630_Ms_Ross_ECS.pdf, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).

SHAW, Han-yi, "The Diaoyuta/Senkaku Islands Dispute: Its History and an Analysis of the Ownership Claims of the P.R.C., R.O.C., and Japan", *Occasional Papers-Reprints Series in Contemporary Asian Studies*, 3, 1999, s. 1-142.

SMITH, Paul J., "The Senkaku/Diaoyu Island Controversy: A Crisis Postponed", *Naval War College Review*, 66(2), 2013, s. 27-44.

TAFFER, Andrew D., "Threat and Opportunity: Chinese Wedging in the Senkaku/Diaoyu Dispute", *Asian Security*, 2019, s. 1-21.

TANAKA, Hitoshi-Senior Fellow, "The Senkaku Islands and Mending Japan-China Relations", *Japan Center for International Exchange*, 2010, s. 1-4.

TSENG, Hui-Yi Katherine, *Lessons from the Disturbed Waters: The Diaoyu/Diaoyutai Senkaku Islands Disputes*, World Scientific, Singapore 2015.

TÜYSÜZOĞLU, Göktürk, "Senkaku (Diaoyu) Krizi ve Çin-Japonya İlişkileri", *TÜİÇ Akademi*, <https://www.tuicakademi.org/senkaku-diaoyu-krizi-ve-cin-japonya-iliskileri/>, (Erişim Tarihi: 29.04.2021).

VALENCIA, Mark J., "The East China Sea Dispute: Context, Claims, Issues, and Possible Solutions", *Asian Perspective*, 31(1), 2007, s. 127-167.

WIEGAND, Krista E., "China's Strategy in the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Issue Linkage and Coercive Diplomacy", *Asian Security*, 5(2), 2009, s. 170-193.

WIEGAND, Krista E., "The South Korean-Japanese Security Relationship and the Dokdo/Takeshima Islets Dispute", *The Pasific Review*, 28(3), 2015, s. 247-366.

DOĞU İN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

YU, Yim-Ji Young Kim, "The Stability of Proximity: The Resilience of Sino-Japanese Relations over The Senkaku/Diaoyu Dispute", *International Relations of the Asia-Pacific*, 2018, s. 1-29.

STRUCTURED ABSTRACT

Senkaku/Diaoyu Islands, located in the East China Sea, have high economic potential in terms of fishing, rich oil and natural gas resources. This high potential of the islands causes sovereignty claims between China, Japan and Taiwan. In addition, the perception of China's rise as a threat by the United States places it at the center of the US-China power struggle. Thus, the United States is involved in the dispute as an ally of Japan. These sovereignty claims prevent the discovery and effective use of the potential of the region and create a security gap in the region. In this context, the following questions were answered in order to reveal the power struggle on the Senkaku/Diaoyu Islands in the study where Power Transition Theory was used as a theoretical framework:

1. How does the power status dispute between Japan and China affect the risk of turning into a hot conflict in the context of Power Transition Theory?
2. To what extent does the active role of the United States as a dominant power in the Senkaku/Diaoyu Islands dispute affect the dispute within the framework of the Power Transition Theory?

From this point of view, the study aims to examine the effect of equality of power on disagreement by considering the power struggle in the Senkaku/Diaoyu Islands in the context of Power Transition Theory. In order to answer the questions, research was conducted within the framework of the keywords selected in accordance with the descriptive analysis method and the obtained qualitative data were processed with a deductive approach in the study.

The findings and results obtained in the study are as follows:

Considering the strategic importance of the Senkaku/Diaoyu Islands - especially the high natural gas potential - it is seen that the

DOĞU ÇİN DENİZİ'NDE GÜÇ MÜCADELESİ: SENKAKU/DİAOYU ADALARI

conflict over the islands have the risk of a hot conflict. The dispute over the Senkaku/Diaoyu islands constantly confronts Japan and China, which is in the great power layer in the pyramid, in the region. When the problem is considered in the context of the power status of Japan and China, it will not be in the interest of both countries to turn the conflict into a possible conflict due to the effect of regional interests and mutual economic dependence. Although this situation reduced the risk of conflict between the two countries, it did not make it possible to resolve the conflict. However, the ambiguity of the status of the islands in UNCLOS has made it difficult for China and Japan to resolve their dispute through legal processes and has caused both countries to apply to international law norms in line with their own interests. For this reason, it has been determined in the study that contradictory claims about the sovereignty of the islands constitute an obstacle to the discovery of the real economic potential of the region.

Although the main actors of the dispute over the Senkaku/Diaoyu Islands in the study were China and Japan, it was observed that the United States was also actively involved in the dispute as an extra-regional actor. Indeed, the dispute over the islands has the potential to redefine the balance of power in the Asia-Pacific region. In this context, it is not surprising that the USA, which is the hegemonic power, has a “deterrence” effect on China within the framework of the Security Agreement with Japan. In this context, when viewed within the framework of the Power Transition Theory, it is noteworthy that China, as a rising power, is striving to become a power that will challenge the USA by increasing its presence in the Asia-Pacific region. On the other hand, it seems that the United States is trying to balance the threat it perceives from the rise of China with the Security Agreement it has signed with Japan. In this context, the fact that the USA has a deterrent effect on China shows that China has not yet completed the power transition process. The power transition process is completed when the power

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

level of the rising power within the framework of the Power Transition Theory exceeds 120% of the power of the dominant state. China has not yet completed the transition of power process, as it does not have the power to replace the United States. This situation reduces the risk of hot conflict between the USA and China for the time being. However, when China gains the power to disrupt US hegemony and is not satisfied with the status quo, the Senkaku/Diaoyu Islands will provide the necessary conditions for a potentially devastating and protracted hot conflict between the two countries.

Within this basic framework, resolving the dispute over the islands will be the key to unlocking a potential treasure of natural resources. Ensuring peace and stability by building mutual trust will contribute to the discovery and effective use of the high potential of the islands.